

Marta Bjeletić

NEKE SLOVENSKE ETIMOLOGIJE NA JADRANU

Прештампано из
Зборника Матице српске
за филологију и лингвистику
XXXVIII/2/1995

NEKE SLOVENSKE ETIMOLOGIJE NA JADRANU*

MARTA BJELETIĆ

Čitajući „Višku pjesmaricu” (Oreb 1984–85–87) zapazili smo dve zanimljive reči: *publica* i *hmujska*. Etimologija ovih imenica je prozirna, ali kako nisu registrovane kod Skoka, njihova analiza bi mogla biti korisna dopuna odgovarajućim odrednicama.

1. *publica*

U stara vremena devojke i žene na Visu pevale su uz žrvanj:

„Ispeći ću bublice
za svu braću i sestrice.”

Imenica *būblica* objašnjena je kao „mali duguljasti kruh od boljeg brašna” (Oreb 1985: 33). Isti oblik sa sličnim značenjem: „dugoljasta glavica kruha” zabeležen je i u Brusju na Hvaru (Dulčić J. i P. 1985: 413). Varijante bez elementa *-l-* posvedočene su na Vrgadi: *bubica* „presan (beskvasni) kruh pečen pod žeravicom ili pod pekom (crepnjom)” (Jurišić 1973: 31) i Murteru: *bubica* „niska glava kruha pečena pod pekom” (Stojanov 1937: 160). Na području Bakarca i Škrljeva javlja se imenica *būblica* u nešto izmenjenom značenju: „četvrtina hlepca” (Turina i Šepić-Tomin 1977: 24), a u Trogiru *būblica* označava „vrstu dvopeka” (Geić i Slade-Šilović 1989: 110). Zore (1899: 56) takođe navodi trogirski oblik *būblica* „njeka vrsta kolačića i slatkiša”. Na ostrvu Žirju zabeležena je reč *bubica* „vrsta pogače” (Finka i Šojat 1968: 186). Varijantu *būblica* registruje i ČDL: „obla zemička, okrugli hlepčić” (Jelsa).¹ RJAZU ne registruje ove imenice u značenju koje nas ovde interesuje,² a RSANU daje obe varijante: *būblica* „komad testa koji se pri mešanju hleba odvoji i brzo ispeće, mali hleb; komad (hleba i sl.)” i *būblica* sa upućivanjem na prethodnu reč³ (svi navedeni primeri sa potvrdama, sem narodne zagonetke *Publica masla svemu svijetu dosta*, uzeti su iz književnih dela).

Zapažamo da se varijante međusobno arealno isključuju: *publica* se javlja na Visu i Hvaru, a *bubica* na Vrgadi, Murteru, Žirju, u Trogiru i okolini Rijeke. Svi

* Ovo je verzija (sa neophodnim izmenama i dopunama) rada pročitano na *Drugim Skokovim etimološkim susretima*, održanim novembra meseca 1990. godine u Zadru.

¹ Interesantan je podatak da je imenice *publica* ušla i u govor Italijana u Splitu (Miotto 1984. s. v. *bubliza*).

² Imenica *būblica* navedena je u značenju „dem. buba”, a varijanta sa *-l-* pomenuta je samo kao toponim *Publica* „selo u Srbiji”.

³ Sličnu varijantnost oblika srećemo i u sh. *bōblija* : *bōblija* „gomila, hrpa” (RSANU).

navedeni oblici povezani su tvorbeno i semantički. U pitanju su deminutivi sa opštim značenjem: „vekna hleba, vrsta hleba”⁴. Imenica *bubica/publica* sa ovim značenjem ograničena je uglavnom na čakavsko područje. Dobili smo i usmeni podatak od M. Kravara da se i u Šibeniku upotrebljava reč *bùbica* u značenju „zemlička”, ali je moguće da je tamo preuzeta od čakavaca.

I u drugim slovenskim jezicima srodni oblici razvili su bliska značenja, upor. rus. i ukr. *бу́блик* „kolačić” (Popović 1951–52: 161).

Naši oblici *bubica* i *publica* nisu pomenuti ni kod Skoka u odrednici koja tumači kontinuantе psl. **bǫb-* (s. v. *bùbŭlj*), ni u Popovićeovom radu posvećenom psl. korenima **bǫb-* i **pǫp-* i njihovim derivatima. Ne registruju ih ni praslovenski rečnici u odgovarajućim odrednicama (SP s. vv. *bǫba* : *buba*, *bǫbŭlʹb*: ЭССЯ s.v. **bǫbŭlʹb* / **bǫb(ʹ)b* / **bǫbŭlʹa* / **bǫbŭlʹb* / **bǫbulʹb* / **bǫbulʹb* / **bǫbulʹa*). Međutim, njihova etimologija je jasna – to su izvedenice sa deminutivnim sufiksom *-ica* obrazovane od osnovnog *buba*,⁵ *bubla*⁶. Mogle su nastati još u praslovenskoj epohi u obliku: **bǫbica* / **bubica* i **bǫbŭlica*⁷.

One su još jedan dokaz u prilog Popovićevoj tvrdnji da su oblici koji su se razvili iz psl. onomatopjejskih korena **bǫb-* i **pǫp-* prestali da se osećaju kao onomatopjejske reči i počeli sve više da konkretizuju svoja značenja.⁸ Jer, prvobitno značenje: „ono što je napuhnuto, što naliči na nešto okruglo” (Skok s. v. *bùbŭlj*) teško prepoznamo u značenju: „duguljasta glavica kruha”, „kruh pečen pod pekom”, „vrsta dvopeka”. Sa semantičkim razvojem teče i formalno odvajanje od prvobitne onomatopjeje jer izvedenice počinju da podležu regularnim fonetskim promenama (v. Bapbot 1988: 68). U razmatranim slučajevima došlo je i do semantičke specijalizacije deminutiva koji se upotrebljavaju isključivo za označavanje hleba određene vrste ili oblika.

⁴ Pomenimo još neke nazive za veknu hleba i nazive prema obliku vekne koji se sreću na čakavskom terenu: *glòvā krūha*, *biga* „glava kruha” (Brač, Šimunović 1974–75: 507; 505) – za *biga* v. Vinja 1985a: 10; *kolūba* „kruh (duguljast, štruca, vekna)” (Susak, Hamm, Hraste, Guberina 1956: 163; Orlec, Houtzagers 1985: 272) – v. Vinja 1985: 67; *bīna* „kruh dugoljastog oblika” (Komiža, Mardešić-Centin 1977: 275) – v. Vinja 1985a: 10; *koldč* „kruh (okrugli)” (Susak, loc. cit.) – v. Skok s. v. *kòlo*; *tárta* „glava kruha okruglastog oblika” (Komiža, Bezić-Božanić 1985: 31) – v. Skok s. v. *tírta*; *parnjátak* „velika glava kruha” (Komiža, Bezić-Božanić 1985: 33) – v. Skok s. v. *furum*: *bobák* „krušac manjeg opsega” (Iž, Kulišić 1979: 87) – v. Skok s. v. *bùbŭlj*. Šire o nazivima hleba u čakavskim govorima v. Petrović 1994: 345–352.

⁵ U ЭССЯ se sh. *bùba* „insekt; vrsta bolesti” (RSANU) smatra kontinuantom psl. **bǫba* (v. s. v.), dok se u SP tvrdi da je nemoguće ustanoviti da li je ishodište sh. oblika bilo psl. **bǫba* ili **buba* (v. s. v. *bǫba* : *buba*). Iako sh. jezik poznaje samo dva navedena značenja oblika *bùba*, njegov psl. izvor je imao širu semantiku: „loptast, gukast predmet; plik, mehur ili druga izraslina na telu, na biljci; insekt” (SP loc. cit.).

⁶ U ЭССЯ se za sh. *bùbla* „grudva, lopta” (RSANU) rekonstruiše psl. **bǫbŭlʹa* (ЭССЯ loc. cit.), a u SP psl. **bǫbŭla* „mehur na vodi; plik na koži, otok, guka; loptast, ovalni predmet” (SP s. v. *bǫbŭlʹb*).

⁷ O psl. sufiksu **ica* v. Stawski 1974: 98.

⁸ U slovenskim jezicima nije retka pojava da su derivati psl. korena **bǫb-*, kao i korena sa vokalizmom *-a-*, *-e-*, *-o-*, *-u-* razvili značenje: „vrsta hleba, testa, kolača”, upor. gluz., dluz. *baba* „kolač valjkastog oblika” (Schuster-Sewc), rus. *бабáчка* „slani hleb od ječmenog brašna” (CPHI), blr. *ба́бка* „slatki pšenični hleb u obliku uskršnjeg kolača” (ЭСБМ), češ. *bábovka* „vrsta peciva” (PSJČ), polj. *bebiec* „hleb” (Karlłowicz), ukr. *бобáлька* „pečene ili kuvane krofne” (ЕСМ), rus. *бабо́к* „hlepečić od neslanog ražanog testa” (CPHI), rus. *бобы́чка* „mali okrugli hleb” (CPHI), blr. *буба́цкі* „valjušci od testa” (ЭСБМ).

2. hmujka

U „Viškoj pjesmarici” pominje se reč *hmujka* „drvena žlica za miješanje zelja dok se kuha” (Oreb 1987: 60). Detaljan opis ovog predmeta daje Bezić-Božanić (1985: 29): „... pulenta — kaša od kukuruznog brašna, miješala se posebnom miješalicom od vrijesa zvanom *hmūjka*. To je okrugli drveni štap debeo kao prst, dug oko 50—60 cm, na kraju s tri nožice od kojih je svaka duga oko 6—8 cm. Naziv je dobila od glagola *hmūtot* — mućkati”. Informator iz Visa za reč *hmūjka* daje značenje „drvena žlica”,⁹ a ČDL navodi imenicu *hmūjka* „varjača, mešaljka” uz potvrde sa Brača. Šimunović (1974—75: 507) daje detaljnije objašnjenje: *hmūjka* „drvena rašljasta šipka za miješanje pure ili zelja u loncu”. Zore (1892: 236) navodi oblik *hmūćak* „granica ljeskovine kojom se mete kaša, što narod inače zove *brkljača*”.¹⁰ RJAZU ne registruje ovaj oblik. Skok s.v. *mūćak* navodi imenicu *hmućak* „grana ljeskovine čime se zamete kaša” (južna Dalmacija, potvrda iz *Slovinca*). U građi za RSANU nalazi se i oblik *mujka* „komad drva koji ima na jednom kraju više komadića i ogranaka i služi za zamesti kašu”.¹¹

Ova nas imenica uvodi u porodicu reči izvedenih od glagola *hmutati*: u Visu *hmūtot* znači: „bućkati se” (informatori insistiraju na objašnjenju: „kao mleko u vrećici”) i *hmūtot se* „njihati se”. U Brusju su zabeleženi sledeći oblici: *hmūtot* „mešati, tući, tresti tekućinu u zatvorenom sudu”; *hmūtot se* „bibati se (o tekućini), klimavo ići (o čeljadetu)”; *pohmūtot* „potresti malo tekućinu u zatvorenu sudu, fig. nesmotreno i nepametno govoriti”; *prohmūtot* „promešati tečnost zatvorenu u sudu”; *zahmūtot* „tek malo promešati tekućinu u (zatvorenu) sudu” (Dulčić J. i P. 1985: 467, 601, 627, 727). U Komiži glagol *hmūtot* / *hmūćot* ima značenje: „ono što se u svom omotu miče i valja, npr. slabo spakovani poštanski paket: *mućavo jaje*” (Mardešić-Centin 1977: 281). RJAZU navodi varijante: *hmūćati* „stresati sudom u kojem ima što žitko tako da se čuje kako se ovo unutra miče (npr. kad se pere sud ili kad se hoće znati ima li u njemu što žitko, a to se ne može vidjeti)” (Dubrovnik) i *hmūtati* „id.” (Brač), kao i oblike *hmūćkati*, *hmūćnuti*.

Od glagola je izvedena imenica *hmūćak* „pokvareno jaje” (Dubrovnik, RJAZU). ČDL registruje oblike *hmūćac* „id.” (Dračevica) i *hmūćak* „id.” (Brusje). U Brusju imenica *hmūtalina* označava: „čeljade na kojemu meso hmuta kao u medu” (Dulčić J. i P. 1985: 466), a ČDL navodi i bruške oblike sa prenesenim značenjem *hmūtalina*, *hmūtalo* „nevaljalac, ništarija”. Piće sačinjeno od mleka i vina stanovnici Brusja zovu *hmūtnica* (Dulčić J. i P. 1985: 466) i Bračani *hmūtica* (ČDL).¹² U Brusju reč *hmūtnica* označava još i „loše vino” (ČDL), a *pohmūtnica* je „voda kojom su isprane bačve; mješavina tekućine svake vrsti, pa je neukusna; fig. stvar nevrijedna” (Dulčić J. i P. 1985: 601).

⁹ Sve potvrde iz Visa su iz: Petrović 1992.

¹⁰ Upor. *brklja* „dugi štap sa nasadenim okruglim drvenim komadom pri dnu da bi mlaćenjem mlijeka u stapu isplivalo maslo po vrhu ispod kojeg ostaje mlaćenica” (Subotić 1972: 159).

¹¹ Dr J. Herceg, Zbirka reči iz raznih dalmatinskih časopisa i novina. Podatak treba primiti s rezervom. Na listiću je zabeleženo *hmućak*, *mujka* sa navedenim značenjem, pa nije jasno da li je drugi oblik sinonim ili genitiv singulara (možda pogrešno naveden bez početnog glasa *h*-).

¹² Pored naziva ove realije koje pominjemo u radu, Alerić 1988. navodi i: *bikla*, *mlikò* i *vinò*, *mūćkalica*, *sūmutva*. On daje i etimologiju oblika koji nas interesuju: *hmūtica*, *hmūtnica* (op. cit. 29) i *smūtica* (op. cit. 30—31).

Pošto je reč o ekspresivnom glagolu *hmutati*, treba pomenuti i oblike istog značenja ali nešto modifikovanog glasovnog sastava: *prohlemučāt* od *hlemučāt* „smučkati, promučkati” (Susak, Hamm, Hraste, Guberina 1956: 174); *hljemūcati* (*se*) „mučkati (*se*), udarati desno levo sa šumom (o tekućini; ako je boca puna pa se njome drma, tekućina miruje i ne čuje se, a ako je boca dosta prazna, tekućina u njoj udara o stijenke boce i čuje se šum)” (Vrgada, Jurišić 1973: 67), sa upućivanjem na *hljemutati*, *hlemutati*,¹³ *hlomitati* „mučkati u posudi (kaže se za tečnost)” (Parčić 1874: 157); *hlemučati* „mučkati posudu koja nije ispunjena do vrha, hlamutati” (Molise, Vidov 1972: 55); *hljemušćāti*, *hlemušćāti* „mučkati tekućinu u bačvi, posudi ili burači” (Šepurina, Kursar 1972: 123); *hljemūtati* „ispirati”, *hljemūtati se* „prskati se, pljuskati se”, *ohjemūtati* „isprati, oplaknuti” (Orlec, Houtzagars 1985: 252). U Šepurini je (loc. cit.) posvedočena imenica *hlèma* „zadnja rakija koja teče iz kotla za pečenje rakije, gotovo voda” a na Ugljanu *hljema* „loša rakija; zadnja rakija kojom se peru stakla” (usmeni podatak).

RSANU navodi i glagole sa skoro identičnim značenjem, ali bez glasa *h-* u inicijalnom položaju: *mūcati*, *mūčkati* „drmanjem, tresenjem neke posude izazivati čujno, šumno pokretanje tečnosti u posudi, odn. pokretati, mešati takvim načinom sitne predmete u čemu zatvorenom” (Kočić; Pavlinović; Popovci; Duvno), *mūtati* „odavati isprekidane šumove zbog pomeranja, komešanja vode, bučkati” (Crna Gora). RSANU beleži i druge reči koje su za nas u ovom kontekstu interesantna: *mūtica* „mutna, zamućena voda”,¹⁴ *mūtnica* „mutan talog, mutež” (Vranje), *mūtnjāk* „manji kazan za pečenje rakije”, *mūć* „uzvik za podražavanje zvuka, šuma koji se čuje kada se nešto kreće kroz vodu ili kada se sama voda, tečnost, žitka masa i sl. kreće, mućka” (Levač), *mūćak* „pokvareno jaje; fig. pej. beskarakterna, moralno pokvarena osoba, pokvarenjak”, *mūćka* „rakija koja se dobija mešavinom špiritusa i vode” (Pljevlja) *mūćkotina* „vodnjikavo, razvodnjeno piće (vino, mleko i sl.) (Vranje).

I najzad, postoje i oblivi sa inicijalnim *s-*: *smūtiti* „izmiješati što, prevrnuti, pomutiti, uzbibati, uzburkati” (RJAZU), *smūcati* „mutiti”, *smūcati* „smučkati” (Lika, RJAZU), *smūta* „dvoje ili više čega smiješano” (Makarska, Sinj, RJAZU), *smūtica* „piće smiješano od vina i mlijeka (Imotsko, Dubrovnik, Brač, RJAZU; Brač, ČDL; Brusje, Dulčić i J. P. 1985: 661), *smūća* „stanje, kad se zamuti kakva tekućina” (RJAZU), *smūćak* „jaje pod kvočkom, od koga se ne izleže pile” (Istra, Ribarić 1940: 192).¹⁵

Uočava se postojanje strukturno varijantnih oblika razmatranih leksema: *hmućati* – *mućati* – *smućiati*; *hmutati* – *mutati*; *hmućkati* – *mućkati*; *hmućak* – *mućak* – *smućak*; *hmutica* – *mutica* – *smutica*; *hmutnica* – *mutnica*.

Pristupimo njihovoj analizi.

Oblici sa *h-* zaista su onomatopeizirani, kao što tvrdi Skok s.v. *mèsti*. On kaže da je formant *h-* nejasnog postajna, ali u pitanju je verovatno stari ekspresivni prefiks, praslovensko „экспрессивное наращение”, v. ЭССЯ s. vv. **хлатъ?*/**хломъ?*; **хлемъьб*, **хлема*. Poslednja odrednica može se dopuniti sh. potvrđama *hlèma*, *hljema* „zadnja, loša rakija” koje se fonetski nesmetano izvodi iz psl.

¹³ Upor. i *lemūtati* „ispirati nekom tečnošću (usnu duplju, zube i sl.)” (Poljica, RSANU).

¹⁴ Skrećemo pažnju da je u RSANU reč okvalifikovana kao pesnička, a definicija značenja je stavljena pod znak pitanja.

¹⁵ Primer navodi i Skok s. v. *mèsti*.

**xlema*, kao i pridevom *hljěmav* „koji se ljulja, ne stoji čvrsto” (Jurišić 1973: 67), upor. bug. pridev *хлѣмав* „slab, bolešljiv” naveden u istoj odrednici. Ove reči se i semantički uklapaju među imenice i prideve pomenute u odrednici, čija su značenja: „laka bolest, slabost”, „nevešt, nesposoban”, „bolešljivi, fizički slab”. Sem toga, na Vrgadi je zabeležen i glagol *hljěmati se* „ljuljati se bez znaka života” (Jurišić 1973: 67), koji bi možda mogao da ukaže i na postojanje psl. glagola **xlemati*, čija rekonstrukcija nije data u ЭССЯ.¹⁶

Kad je u pitanju leksička porodica razmatranog glagola *hmutati*, treba uzeti u obzir i češke oblike *chmoutati* „jesti, nažderavati se” i *chmútěk* „pokvareno jaje” (Machek: 201). U prvom slučaju Machek tumači inicijalno *h* kao intenzivirajući glas i upućuje na glagol *mutlati*, a drugi oblik smatra obrazovanjem od glagola *moutiti* „mutiti, prljati” koje sadrži dodatno pejorativno *h*. Češke i čakavske potvrde svedoče o starini formanta *h-* u ovom etimološkom gnezdu, što nije zabeleženo u ЭССЯ (rekonstruisan je samo neprefigirani oblik **mōtiti* i njegove izvedenice).

Oblici *hlemutati*, *hljemutati*, *hlemučati*, *hljemučati* mogli bi se tumačiti kao sufiksalne izvedenice od glagola *hlemati*¹⁷ / *hljemati*, ili bi se možda i kod njih mogao izdvojiti inicijalni ekspresivni formant *hle-/hlje-*¹⁸, što bi ih dovelo u vezu sa glagolom *mutati/mučati*.

Kod reči koje nemaju inicijalno *h* pažnju privlače oblici sa osnovom *muć-*: *mućati*, *mućkati*, *mućak*, *mućka*, *mućkotina*. Skok s. v. *městi* nespretno objašnjava postanak „korena” *muć-* (od *smutnja* preko *smučnja* odbacivanjem sufiksa *-nja*). On smatra da je osnova *muć* postala uzvik od koga su razvili oblici *mućati*, *mućav* itd. Međutim, s obzirom na postojanje uzvika *muć*, upor. rus. *мышь* (CPHG), moglo bi se pretpostaviti i onomatopejsko poreklo navedenih oblika. Ali pošto se ne može ustanoviti da li je uzvik nastao samostalno ili je sekundarno obrazovan, ne može se precizno utvrditi ni smer tvorbenih procesa (o tome šire v. Барбор 1988: 67).

Kod oblika sa inicijalnim *s-* pretpostavljamo predložsko poreklo ovog glasa (< **sb-*).

Vratimo se razmatranoj imenici *hmujka*. Ona je deverbativ od glagola *hmutot* ili *hmućot*, obrazovan pomoću sufiksa *ka-*. Glas *i* mogao je nastati, u prvom slučaju, prelaskom grupe *tk > jk* (upor. *lūjka*, *pājka*, ČDL: XXII), a u drugom – prelaskom grupe *čk > jk* (upor. *vōjka*, *sīnojko*, *plējka*, ČDL: XX). Navešćemo nekoliko sličnih nomina instrumenti: *murājka* / *murāljka* „čime se muti, meša kašasta masa” (Vrgada, Jurišić 1973: 126) – glag. *mutiti* + suf. *-aljka*; *čurkalo* „grančica od tvrdaka ili klena sa više račvi; služi za razbijanje grudvica brašna pri pravljenju kačamaka” (Crna Reka, Marković 1986: 485) – glag. *čurka* „razbija grudvice brašna u vreloj vodi (za kačamak)” (op. cit.: 484) + suf. *-alo*; *mješajca*

¹⁶ Ovaj glagol bi verovatno stajao u vezi sa psl. **lemati*, ali te odrednice nema u ЭССЯ iako se na nju upućuje s. v. **lěmati* (*se*).

¹⁷ Zasad u građi nismo pronašli njegovu potvrdu, ali oblik *hljěmati* sa sekundarno umekšanim *l'* svedoči o njegovom postojanju.

¹⁸ Na pomisao da je u pitanju ekspresivni formant navode nas sledeći primeri: *hlahlšćati se* „glasno se kikatati”, *hrhlšćati se* „kreveljiti se, kikatati se” (ČDL), *hohišćati se* „smijati se bučno” (Jurišić 1973: 68), u kojima se ispred nepromenljivog dela *hlšćat* smenjuju glasovne skupine *hla-*, *hr-*, *ho-*. Međutim, bez detaljnog proučavanja ovog problema ne može se dati konačan sud.

„kraća oklagija kojom se meša kačamak” (Zlatibor, Milovanović 1983: 42) – glag. *mješati* + suf. *-ajica*.¹⁹

Razmatrane reči se dotiču problema etimološke analize onomatopejske i ekspresivne leksike kao dva genetički različita, ali po fonetskim karakteristikama slična leksička sloja (v. Вapбop 1988: 67). Činjenica da u oba slučaja sinhrono postoje varijantni oblici prenosi težište istraživanja na praslovenski plan.

Kad je u pitanju psl. onomatopejska osnova **bǫb(ɥl)-*, već je konstatovano paralelno postojanje psl. oblika sa i bez formanta *-l*.²⁰ Uz preciznije utvrđivanje konkretnih rekonstrukcija derivata osnove **bǫb(ɥl)-* bilo bi zanimljivo otkriti da li postoje i neki određeni uslovi u kojima se formant *-l* priključuje osnovi. Takođe ostaje otvoreno i pitanje porekla sufiksalnog elementa *-l*.

U slučaju ekspresivnog prefiksa *h-* koji se javlja u rečima izvedenim od glagola *hmutati* treba ukazati na njegovu starinu i u ovom etimološkom gnezdu. To znači da je već u praslovenskom glagol **xmǫtiti* verovatno imao i svoju ekspresivnu varijantu **xmǫtiti*. Ostaje da se utvrdi poreklo ekspresivnog prefiksa *h-* u ovom konkretnom slučaju.²¹

Beograd

LITERATURA

Alerić 1988: Alerić, D., Pića od vina i mlijeka i od kvasine i mlijeka i njihovi hrvatski nazivi, *Rasprave Zavoda za jezik* 14, Zagreb, 15–34.

Bezić-Božanić 1985: Bezić-Božanić, N. Stara komiška kuhinja i njezina terminologija, *ČR* 2, 28–37.

ČDL: Hraste, M., Šimunović, P., Olesch, R., *Čakavisch-deutsches Lexicon* I, Köln–Wien, 1979.

Ćirić 1983: Бирић, Лј., *Говор Лужнице*, СДЗБ XXIX, 7–190.

Dulčić J. i P. 1985: Dulčić, J., Dulčić, P., *Rječnik bruškoga govora*, HDZb 7/2, 373–747.

ЕСУМ: *Етимологічний словник української мови* 1–3, Київ 1982–1989.

ЭСБМ: *Этимологичны слоўнік беларускай мовы* 1–6, Мінск 1978–1990.

ЭССЯ: *Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд* 1–20, Москва, 1974–1994.

Finka i Šojat 1968: Finka, B. i Šojat, A., *Govor otoka Žirja*, *Rasprave Instituta za jezik* 1, Zagreb, 121–220.

Geić i Slade-Šilović 1989: Geić, D., Slade-Šilović, M., *Grada za diferencijalni rječnik trogirskoga cakavskog govora od polovice XIX do polovice XX stoljeća*, *ČR* 1, 89–114.

Hamm, Hraste, Guberina 1956: Hamm, J., Hraste, M., Guberina, P., *Govor otoka Suska*, HDZb 1, 7–213.

Houtzagers 1985: Houtzagers, H. P., *The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres*, Amsterdam.

Jurišić 1973: Jurišić, B., *Rječnik govora otoka Vrgade* II, Zagreb.

Karłowicz: Karłowicz, J., Kryński, A., Niedźwiedzki, W., *Słownik języka polskiego* I–VIII, Warszawa 1900–1953.

Kulišić 1979: Kulišić, Š., *Iški kralj*, *ČR* 2, 86–100.

Kursar 1972: Kursar, A., *Zabilješke o govoru u Šepurini na otoku Prviću*, *ČR* 2, 113–154.

Machek: Machek, V., *Etymologický slovník jazyka českého*, Praha 1968.

¹⁹ Postoje i drugi načini tvorbe ovakve leksike, upor. denominalne oblike: *palentâr*, *palentenjak* „kuhača, varjača kojom se miješa palenta” (RJAZU); *kačamiljča* „drvena palica slična oklagiji kojom se meša kačamak” (Lužnica, Ćirić 1983: 141).

²⁰ O onomatopejskim i ekspresivnim glagolima sa formantom *-l-* v. Sławski 1974: 53–54.

²¹ O poreklu glasa *h* u slovenskim jezicima v. Machek 1930: 60–110.

- Machek 1930: Machek, V., *Studie o tvoření výrazů expresivních*, Praha 1930.
- Mardešić-Centin 1977: Mardešić-Centin, P., Rječnik komiškoga govora, HDZb 4, 265–321.
- Марковић 1986: Марковић, М., Речник народног говора у Црној Реци, СДЗб ХХХИИ, 245–500.
- Milovanović 1983: Миловановић, Е., Прилог познавању лексике Златибора, ППЈ 19, 15–70.
- Miotto 1984: Miotto, L., *Vocabolario del dialetto veneto – dalmata*, Trieste.
- Oreb 1984–85–87: Oreb, M., *Viška pjesmarica I–III*, Vis.
- Parčić 1874: Parčić, D. A., *Rječnik slovinsko-talijanski*, Zadar.
- Petrović 1992: Petrović, A., *Govor mesta Visa* (magistarski rad).
- Petrović 1994: Petrović, A., Nazivi za vrste hleba i slatkog peciva na području čakavskog dijalekta, *Научни састајанак слависџа у Букове дане 22/2*, Београд, 345–352.
- Роровић 1951–52: Поповић, И., О словенским коренима *bъrb- и *pъpъ- и неким њиховим дериватима, ЈФ XIX, 159–171.
- PSJČ: *Příruční slovník jazyka českého I–VI*, Praha 1935–1953.
- Ribarić 1940: Ribarić, J., Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri, СДЗб IX, 1–207.
- RJAZU: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1–23*, Zagreb, 1880–1976.
- RSANU: *Речник српскохрватској књижевној и народној језика 1–14*, Београд, 1959–1989.
- Schuster-Šewc: Schuster-Šewc, H., *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache 1–24*, Bautzen 1978–1989.
- Skok: Skok, P., *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*, Zagreb, 1971–1974.
- Sławski 1974–76–79: Sławski, F., *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego /u:/* SP.
- SP: *Słownik prasłowiański 1–6*, Wrocław, 1974–1991.
- СРПГ: *Словарь русских народных говоров 1–27*, Москва—Ленинград (Санкт-Петербург) 1965–1992.
- Stojanov 1937: Stojanov, F., Prilozi poznavanju narodnog govora u Tijesnome (na otoku Murteru), ЈФ XVI, 158–165.
- Subotić 1972: Subotić, J., Nazivi za stoku, opremu i stočarske proizvode u govoru Krivošija, PPJ 8, 145–160.
- Šimunović 1974–75: Šimunović, P., Ogled jezičkih osobina bračke čakavštine, *Narodna umjetnost* 11–12, Zagreb, 497–517.
- Turina i Šepić-Tomin 1977: Turina, Z., Šepić-Tomin, A., *Rječnik čakavskih izraza*, Rijeka.
- Варбот 1988: Варбот, Ж. Ж. О семантике и етимологији звукоподражательных глаголов в праславянском языке, *Славянское языкознание*, X Международнй съезд славистов, Доклады советской делегации, Москва, 66–78.
- Vidov 1972: Vidov, B., *Vocabolario del dialetto delle località dell'isola linguistica croata nel Molise, Montemitro–San Felice–Acquaviva Collecroce*, Toronto.
- Vinja 1985: Vinja, V., Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji I, ČR 1, 57–78.
- Vinja 1985a: Vinja, V., Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji II, ČR 2, 3–14.
- Zore 1892: Zore, L., Paljetkovanje Rad JAZU 108, 209–234.
- Zore 1899: Zore, L., Paljetkovanje, Rad JAZU 138, 55–69.

SKRAĆENICE

- ČR — Čakavska rič, Split
- HDZb — Hrvatski dijalektološki zbornik, Zagreb
- ЈФ — Јужнословенски филолоџи, Београд
- ППЈ — Прилози истраживању језика, Нови Сад
- Rad JAZU — Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb
- СДЗб — Српски дијалектолошки зборник, Београд

Марија Бјелетић

НЕКОТОРЫЕ АДРИАТИЧЕСКИЕ СЛАВЯНСКИЕ ЭТИМОЛОГИИ

Резюме

В статье дается этимологический анализ существительных: *publica* / *bubica* „хлеб, булка” и *htučka* „веселка, деревянная ложка”. Существительные *bubica* (< **bǫbica* / „*bubica*) и *bubica* (< **bǫbьica*) показывают, что дериваты псл. звукоподражательной основы **bǫb(ъ!)* нуждаются в более точном установлении конкретных реконструкций. Исходя из существительного *htučka* раскрывается этимологическое гнездо глагола *htučati* „болтать” и указывается на древность начального *h-* (< **h-*, псл. экспрессивное наращение) в этой группе слов.